

Juleaften

Jeg husker juleaften som en travl dag, for lige fra morgenstunden af var der fart på både ude og inde. Ude var der travlt med at rydde op og gøre rent i stald og lo og omkring længerne, og blandt andet skulle alle staldvinduerne vaskes både udvendig og indvendig. Markredskaberne skulle gøres i stand og sættes ind før jul, så Jerusalems skomager ikke kunne komme og sætte sig og hvile sig på sin endeløse færd. Men også fordi de skulle være i hus inden nytårsaften, så ikke nogen rendte med dem.

Inde skulle den sidste ekstra rengøring, som bedstemor ikke havde nået i den travle tid op til jul, lige klares samtidig med, at hun skulle lave mad.

Der skulle koges klipfisk og risengrød, for det var den traditionelle menu til middag juleaften, og den blev der aldrig rokket ved. Samtidig skulle hun have gjort både flæskesteg og andesteg klar, så hun kunne stege dem, når hun var færdig med middagsmaden. Juleaften blev der overhovedet ikke tid til at tage et lille hvil og et kvarter på øjet som til daglig, for der var så meget, der lige skulle klares.

Jeg hjalp til både ude og inde, men det var nu mest ude, for inde gik jeg mere i vejen, end jeg var til nogen nytte. Så jeg blev sendt ud for at hjælpe til, og det måtte jeg bare finde mig i, selv om jeg hellere ville hjælpe til inde, for det blev jeg ikke så beskidt af. Juletræet havde jeg aldrig nogen indflydelse på.

Bedstefar købte det ind under jul et eller andet sted, og juleaften om eftermiddagen var det bedstemor, der pyntede det inde i storstuen, hvor adgang var strengt forbudt. Her blev der aldrig fyret, så træet kunne holde på nålene længe, og juletræet stod altid inde til langt ind i januar.

Jeg var naturligvis meget spændt på, hvordan træet var pyntet, selv om det var den samme julestads, der blev brugt hvert eneste år, men jeg var lige betaget af træet hvert år. Når vi havde spist flæskesteg, rødkål, sovs og kartofler og asier og andesteg med lækker fyld, fik vi

æblekage til dessert, da jeg var mindre, men senere fik vi ris a la mande med kirsebærsovs til, og det var rigtig lækkert.

Der skulle vaskes op, inden der blev tid til at slappe af, og mens jeg ventede med spænding, var medhjælperen lige så spændt på at få det overstået, for han ville gerne hjem til sine forældre og holde jul med dem.

Det var bedstemor, der hentede træet ind i dagligstuen og tændte det, og da vi som regel altid kun var os selv og medhjælperen denne aften, blev der ikke gjort den store ståhej ud af det. Vi gik ikke engang rundt omkring træet, men vi sang et par salmer og sange, og så blev julegaverne delt ud.

Det var ikke det store gavekallas, som man er vidne til i vore dage, for der var ikke råd til at gøre de store indkøb. En beskeden gave blev det kun til, og for mit vedkommende var det ofte hjemmestrikkede ting som strømper, vanter eller hue - og aldrig nogen form for legetøj. Hvad medhjælperen fik, kan jeg ikke rigtig huske, men jeg har en svag fornemmelse af, at det også var noget, som bedstemor havde strikket i mørkningstimerne.

Julegilderne

Når den mørke tid kom om efteråret blev der altid holdt mørkningstime mellem kl. fem og seks, og så sad bedstemor i den bløde stol og strikkede, så pindene klirrede, men jeg lå nede på gulvet sammen med vores hund foran kakkellovnen og kiggede på marieglassene i den nederste dør. Her kunne jeg finde de mærkeligste fantasifigurer, når der var godt med gløder i de brændeknuder, kul eller cinders, som vi fyrede med - alt efter, hvor koldt det var uden for.

Jeg var dybt imponeret over, at min bedstemor kunne strikke strømper i mørke, alt imens hun fortalte små eventyr eller forsøgte at stille min nysgerrighed tilfreds ved at besvare mine spørgsmål om alverdens ting, mens bedstefar lå og småsnorkede på sofaen, der var hans foretrukne plads.

Det var et sidespring, tilbage til juleaften. Lige så snart vi havde fået vores gaver og lidt slik, fik

medhjælperen lov til at køre hjem til sine forældre, og så var den juleaften faktisk forbi. Vi fik både æbler, figner, dadler og appelsiner og et enkelt stykke konfekt, for som regel gav ænderne en pæn slump penge, når de blev solgt hos købmanden lige før jul, så det blev råd til lidt ekstravagance, men der blev ikke ødslet på nogen måde.

Snart var det sengetid, men inden vi gik i seng, skulle bedstefar og jeg lige et smut ud til alle husdyrene for at se, hvordan de havde det. Det var spændende for mig, for det oplevede jeg jo ikke til hverdag, hvor jeg blev sendt i seng allerede klokken syv. Alle dyrene havde fået et ekstramåltid før mandfolkene gik ind til juleaften, og hvis dyrene havde griset med foderet, skulle det lige lægges op i krybben igen.

Juleaften blev altså ikke den store begivenhed i mit barndomshjem, men alligevel mindes jeg den som en hyggelig stund, hvor alle slappede af efter en travl tid med mange forberedelser. Der blev også slappet af i mellemjulen, hvor det kun var de daglige sysler, der blev passet, og ellers hyggede vi os inde i den lune stue. Mellemjulen og tiden omkring nytår og først i det nye år var julegildernes tid, og dem fik jeg lov til at følge med til. Mine bedsteforældre havde ikke den store omgangskreds, men de kom da til fire julegilder hos de nærmeste naboer og et enkelt hos gode venner i Østermarie. Besøget hos dem skete enten i kane eller i lukket vogn, men jeg mindes ikke mange juledage i min barndom, hvor vi ikke havde sne, og det var skønt at køre i kane op gennem plantagerne. Hjemme hos os blev der også holdt et gilde for naboer og gode venner, så aftenerne gik med gilder, og dagene gik med at passe syslerne og sove ud, så vi kunne være friske til det næste gilde, og var der en aften uden gilde, var det sikkert, at vi alle skulle tidligt i seng.

Vi fik naturligvis en masse god mad, men man kunne nu også godt blive træt af flæsketeg og andesteg og dessert aften efter aften, og disse julegilder mindes jeg som kedelige og triste for en lille dreng. Først på aftenen gik det meget godt, for som regel var der andre børn, men de blev ligesom jeg hurtigt trætte og søvnige, fordi vi ikke måtte lege og støje.

Vi sad næsten bare og kiggede på hinanden og småhviskede sammen, mens konerne havde taget håndarbejdet med og snakkede og snakkede og snakkede, og mændene havde travlt med at spille kort, banke i bordet, diskutere spillene og drikke hjemmebrygget øl.

Resultatet blev, at vi børn blev søvnige og faldt i søvn, hvor der nu var plads i et hjørne af en sofa eller på gulvet, og så var det svært at få liv i os, når vi skulle gå hjem langt på aftenen - ofte over midnat. Jeg fik da også lov til at blive hjemme, hvis medhjælperen ikke skulle nogen steder, og så hyggede vi os rigtig, for så kunne vi bare gøre som vi ville. Det blev til et kig eller to ned i småkagedåserne, og det blev til et lille indhug i fignerne eller dadlerne, men vi skulle passe på, at bedstemor ikke opdagede det, for så vankede der skældud, når hun opdagede det. Det skete heldigvis sjældent, for vi var mestre i at camouflere vores angreb på kagedåserne.

Nytårsaften

Sådan gik mellemjulen med gilder med flæskesteg og andesteg og dessert, og der var ikke megen variation i menuen, for der blev serveret det samme og samme gang på gang, og dog... En gang imellem fik vi hamburgerryg med grønsager, og så skete det sjældent, at vi fik den samme dessert, for det kunne svinge fra citronfromage, romfromage, æblekage til svesketrifli og en sjælden gang hjemmelavet is.

Det blev hurtigt nytårsaften, og da jeg var lidt større glædede jeg mig naturligvis til denne aften.

Ikke fordi der skete noget særligt hjemme hos os, for aftenen formede sig som en ganske almindelig aften, men det, jeg glædede mig til, var, at jeg fik lov til at gå ud sammen med medhjælperen for at lave nytårsløjer hos naboerne, og det var spændende at være med til.

For det første skulle vi passe på, at vi ikke blev opdaget, og for det andet var det altid spændende at se, hvad naboerne havde glemt at tage ind, så vi kunne rende med det. Vi fik udtrykkeligt besked på, at vi ikke måtte ødelægge noget, når vi flyttede rundt med tingene, og det respekterede vi altid.

Men det var der andre, der ikke gjorde, for når en flok bønderkarle kom i gang med at lave løjer, skulle de overgå hinanden - flokmentaliteten fornægtede sig ikke - og så endte det ofte med hærværk eller direkte uhumskheder.

Der kunne gå de værste historie efter en sådan nytårsaften, og de blev ikke mindre hårrejsende efterhånden som de vandrede ud over sognet. Det var som regel efter midnat, de unge drog ud i sognet for at muntre sig, men jeg fik aldrig lov til at være med for mine bedsteforældre. Det blev som regel til et længere togt, så det blev sent, inden karlene kom i deres seng. Jeg kan huske, at en af vores naboer fik tømt lokumstønden direkte ud på trappen til forstuen, men selv om de gjorde meget for at få afsløret synderne, lykkedes det ikke, og der var nogle karle på nabogårdene, der gik og morede sig langt ind i det nye år, for det var dem, der var synderne, fortalte vores medhjælper.

Som regel var der landbrugsredskaber og andre redskaber, der ikke var taget ind, de unge rendte med, og det hændte da også, at der var ting, der blev hejst op i flagstangen, og i værste tilfælde blev en harvevogn hejst op, hvis flagsnoren kunne holde.

En husmandsfamilie gik det altid ud over, for de unge vidste, at selv om der ikke var tændt lys hos dem, sad familien inde i stuen for at holde øje med, hvad der skete.

De unge vidste, at hvis de blot lavede spektakel, ville der komme en reaktion inde fra stuen, og det varede da heller ikke længe, før døren gik op og husmanden og hans kone kom ud på trappen og truede med alverdens ulykker. De unge lod sig ikke afskrække af det, men de fortsatte ufortrødent, for deres mål var at få dem helt ud og løbe efter dem. Det endte det selvfølgelig også med, men de unge løb væk i forskellige retninger, så de ikke blev fanget, og så stod de og grinede og hujede rundt omkring ejendommen. Det var ikke megen ro, husmandsfamilien fik den nat, for de unge elskede at drille dem meget og længe, når familien reagerede på den måde.

Det hændte en sjælden gang, at der blev hejst en vogn op på tagryggen, men som regel var det uskyldige nytårsløjer, og de unge havde i min barndom i langt de

fleste tilfælde respekt for andres værdier, så der ikke blev lavet tåbeligt, tankeløst og meningsløst hæværk, som er blevet en årlig kilde til avisoverskrifter i 80'erne og 90'erne - desværre.